

บทนำ

ในสังคมหนึ่ง ๆ นั้นย่อมประกอบด้วยบุคคล กลุ่มบุคคล และองค์กรต่าง ๆ หลากหลาย ในการอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มของบุคคลในสังคมนั้นจำเป็นต้องอยู่เองที่บุคคลเหล่านั้นจะต้องจัดตั้งองค์กรขึ้นมาเพื่อเป็นเกราะคุ้มครองป้องกันภัยอันตรายต่าง ๆ รวมทั้งเพื่ออำนวยความสะดวกและความผาสุกในการดำรงชีวิตให้แก่ตน องค์กรนี้เราเรียกกันว่า "รัฐบาล" แต่การที่รัฐบาลจะดำเนินการปกครองและอำนวยความสะดวกให้แก่บุคคลที่อยู่ภายใต้ความปกครองได้นั้นจำเป็นต้องมีเครื่องมืออย่างใดอย่างหนึ่งสำหรับใช้เพื่อการนี้ เครื่องมือดังกล่าวที่สำคัญที่สุดก็คือ "กฎหมาย"

กฎหมายเป็นกฎเกณฑ์หรือแบบแผนความประพฤติของมนุษย์ในสังคมที่มีลักษณะบังคับ ทั้งนี้เพื่อความเป็นธรรมและความสงบสุขของสังคม นอกจากนั้นกฎหมายยังต้องเป็นกฎเกณฑ์ประกอบด้วยเหตุและผลซึ่งเป็นแก่นแท้และไม่ถูกกระทบกระเทือนจากสิ่งภายนอกที่แปรเปลี่ยนได้¹ อีกด้วย แต่กฎหมายทั้งปวงจะบริสุทธิ์ยุติธรรมตลอดไปได้ก็ด้วยการใช้ ฉะนั้น บุคคลผู้ใช้กฎหมายจึงมีส่วนสำคัญที่สุดที่จะช่วยอำนวยความสะดวกให้แก่ราษฎรที่อยู่รวมกันในรัฐ

เมื่อกฎหมายเป็นเครื่องมือของรัฐเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคมและอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนพลเมือง เพราะโดยที่รัฐต้องการให้มีกฎเกณฑ์หรือระเบียบปฏิบัติอย่างเดียวกัน ถ้าหากจะปล่อยให้บุคคลทุกคนมีเสรีภาพในการกระทำกิจการต่าง ๆ หรือก่อความยุ่งพันกันได้โดยอิสระเสรีตามหลักเสรีภาพและความศักดิ์สิทธิ์ในการแสดงเจตนาแล้วความไม่สงบเรียบร้อยและความไม่เป็นธรรมย่อมเกิดขึ้นในสังคมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ในขณะที่เดียวกันในกรณีที่มีกฎหมายใช้บังคับอยู่ในสังคมก็อาจมีคำกล่าวว่าความไม่เป็นธรรมหรือความ

¹ วิชา มหาคุณ, การใช้เหตุผลในทางกฎหมาย (กรุงเทพฯ : ศิริพรการพิมพ์, 2522), หน้า 1.

ยุติธรรมเกิดขึ้นเพราะกฎหมายก็ได้ ซึ่งอาจจะเป็นความจริงเนื่องจากกฎหมายเป็นเพียงเครื่องมือของรัฐ ความยุติธรรมหรือความอยุติธรรมเป็นเพียงคุณภาพของกฎหมายแต่ประการสำคัญผู้ใช้กฎหมายจะเป็นผู้วินิจฉัยว่ากฎหมายควรมีลักษณะบังคับเช่นไร

สำหรับกฎหมายเรื่องชายฝากก็เช่นเดียวกัน ฝ่ายนิติบัญญัติบัญญัติขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้อำนวยให้ประชาชนสามารถตกลงทำนิติกรรมต่อกันภายในขอบเขตของกฎหมายนั้นและป้องกันข้อโต้แย้งต่าง ๆ แต่มักจะมีคำกล่าวอยู่เสมอว่ากฎหมายชายฝากเป็นกฎหมายที่สนับสนุนให้บุคคลที่อยู่ในฐานะได้เปรียบทางเศรษฐกิจแสวงหาผลประโยชน์ที่ไม่สมควรจะได้รับ โดยการเอารักเอาเปรียบหรือเบียดเบียนบุคคลที่อยู่ในฐานะเสียเปรียบทางเศรษฐกิจเสมอ ฉะนั้นในปัจจุบันนี้สมควรจะยกเลิกหรือแก้ไขกฎหมายเรื่องชายฝาก เพื่อมิให้เป็นเครื่องมือของฝ่ายหนึ่งกอบโกยเอาผลประโยชน์แต่ฝ่ายเดียว และประการสำคัญคือเพื่อความเป็นธรรมในสังคมเนื่องจากคำกล่าวและความเข้าใจที่ว่า กฎหมายชายฝากเป็นกฎหมายที่ไม่เป็นธรรมหรือมีความอยุติธรรมนั้น เป็นเหตุผลประการสำคัญที่ทำให้เกิดวิทยานิพนธ์ขึ้น

ในวิทยานิพนธ์นี้มุ่งประสงค์จะวิเคราะห์ปัญหาที่สำคัญ ๆ อันจะเกิดขึ้นสืบเนื่องจากการทำสัญญาชายฝาก โดยการใช้หลักกฎหมายเรื่องชายฝากหรือหลักกฎหมายทั่วไปและคำพิพากษากฎีกาที่วินิจฉัยไว้เป็นบรรทัดฐานรวมตลอดจนแนวคำอธิบายของนักนิติศาสตร์ต่าง ๆ เป็นเกณฑ์ในการวิเคราะห์ปัญหาต่าง ๆ เหล่านั้น ดังนั้น วิทยานิพนธ์นี้จึงมิได้มุ่งจะอธิบายความในบทบัญญัติกฎหมายชายฝาก แต่ละมาตราในลักษณะเป็นตำรา เพราะคำอธิบายกฎหมายชายฝากที่มีความละเอียดและมีความสมบูรณ์แล้วนั้น คือหนังสือตำราของท่านอาจารย์ไพจิตร ปุญญพันธ์ และวิทยานิพนธ์นี้มุ่งวิเคราะห์ถึงปัญหาและหลักเกณฑ์ของการชายฝากตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยเป็นหลักสำคัญมากกว่าจะเป็นการศึกษาหรือพิจารณาเทียบเคียงกับกฎหมายชายฝากของต่างประเทศ เพราะกฎหมายชายฝากตลอดจนแนวความคิดเห็นของไทยนั้นมีลักษณะเป็นเอกเทศและมีวิวัฒนาการที่สืบเนื่องมาจากกฎหมายและประเพณีที่มีมาแต่เดิม

วิทยานิพนธ์นี้อาจทำให้ประชาชนและผู้ใช้อกฎหมายเข้าใจถึงความไม่เป็นธรรมในสังคมนั้นไม่ใช่เกิดจากบทบัญญัติของกฎหมายชายฝากแต่อย่างเดียว แต่อาจเกิดจากการนำกฎหมายชายฝากดังกล่าวไปใช้ผิดวัตถุประสงค์หรือเจตนารมณ์ของผู้ร่างกฎหมายนั้น อาจจะมี

มีวิธีการแก้ไขและขจัดปัญหานั้นด้วยการพิจารณากฎหมายโดยมองถึงเจตนารมณ์ของกฎหมาย และในขณะเดียวกันอาจเป็นประโยชน์ในการตีความ หรือการพิจารณาบทบังคับของกฎหมาย นั้นว่าสมควรต้องคำนึงถึงสภาพความเป็นจริงของสังคมไปพร้อมกันด้วย มากกว่ายึดมั่นและมุ่ง ตีความตามตัวอักษรของกฎหมาย เพราะกฎหมายเป็นเพียงเครื่องมือที่จะก่อให้เกิดความเป็น ธรรมแก่สังคม

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย